

Joensuun kaupungin lausunto Pohjois-Karjalan pelastustoimen palvelutasopäätöksestä vuosille 2026-2029

Joensuun kaupunki on pinta-alaltaan laaja ja sisältää useita erilaisia aluetyyppejä tiiviisti asutusta keskustasta harvaan asuttuun maaseutuun. Kaupunki pitää hyvän palvelutason varmistamista tärkeänä koko Joensuun hallinnollisella alueella. Pelastustoimen lakisääteiset tehtävät hälytystoiminta, onnettomuuksien ehkäisy, kemikaali- ja räjähdevalvonta sekä varautuminen ja väestönsuojelu on hoidettava kaikissa oloissa. Toimintaympäristön muutoksista pelastustoiminnassa on huomioitava maakunnan väestön keskittyminen Joensuun kaupunkiseudulle, väestön kansainvälistyminen, ilmastonmuutoksen lisäämät sääpoikkeamat sekä varautuminen vakaviin yhteiskunnan häiriötiloihin.

Joensuun kaupungin kannalta yksi parhaista onnettomuuksien ehkäisykeinoista on panostaa lasten ja nuorten turvallisuusosaamiseen. Toimintamallina palokuntanuoret on erinomainen esimerkki turvallisuustietojen ja taitojen opettamiseksi. Harrastustoiminnalla ehkäistään syrjäytymistä, ja palokuntaharrastaminen voi joissain tapauksissa olla merkittävä tai ainoa harrastus lapselle, joka ei ole kokenut muuta harrastusta mielekkääksi. Lisäksi lapsen palokuntaharrastus voi muodostua koko elämän mittaiseksi yhteiskunnan turvallisuutta edistäväksi toiminnaksi. Kohdan 4.4.1 ja 4.4.2 kehittämistarpeeksi Joensuun kaupunki näkee nuoriso- ja VPK-toiminnan edellytysten parantamisen alueellaan.

Palvelutasopäätöksen mukaisesti onnettomuuksien ehkäisyyn tulee panostaa. Palokuntanuoret ovat keskimääräistä parempia ehkäisemään onnettomuuksia ja toimimaan turvallisesti osana yhteiskuntaamme. Joensuussa asuu lapsia ja nuoria (7-17 -vuotiaita) Rantakylän alueella 1 589 ja Hukanhaudan alueella 2 387. Palokuntanuorisotoimintaa järjestetään perinteisesti pelastusasemilla, jollaiset edellä mainituilta alueilta puuttuvat. Joensuun kaupunki näkee, että pelastustoimi menettää merkittävän potentiaalinsa onnettomuuksien ehkäisyyn ja oman rekrytoinnin kannalta, mikäli näin väkirikkaiden alueiden nuorille ei pystytä tarjoamaan nuorisotoimintaa.

Joensuun kaupungissa voisi olla myös kattavammin VPK:n kaltaista toimintaa kantakaupungin eri kaupunginosissa, tai kaupunginosien omia vapaaehtoisia palokuntia. Pelastustoimen järjestäminen on jo muuttunut ja muuttuu edelleen pois varallaolojärjestelyistä ja painottuu päätoimiseen resurssiin. Lisäksi vuosikymmenien ajan päivystämisestä saatava ansio on toiminut merkittävänä motivaattorina osallistua sivutoimisen pelastushenkilöstön tehtäviin. Siten vapaaehtoinen palokuntalaisuus ja siihen liittyvä yhteisöllinen toiminta on jäänyt vähäiseksi myös Joensuussa. Käytännössä VPK-toiminta on aidoimmillaan merkittävä yhteisöllinen toimintamuoto lukuisissa kunnissa Suomessa, mikä edistää alueen arjen turvallisuutta ja toimii resurssina pelastustoimelle häiriötilanteissa. VPK -toiminnan edellytyksiä on vahvistettava Joensuun kantakaupungissa.

Päihdeongelmaisten turvallisuuden kehittämistyö on kunnan ja hyvinvointialueen päihdetyön ytimessä, johon tarvitaan myös pelastustoimen panosta. (2.1) Kohdan 3.

johtopäätöksissä ei kuitenkaan kuvata onnettomuuksien ehkäisyn toimenpiteissä huomiota aiemmasta palvelutasokaudesta, jossa todetaan tarve suunnata valvontatoimintaa päihdeongelmista kärsivien turvallisuuden parantamiseen. Kehittämistarve on tunnistettava kohdassa 4.1.3. Yksi keino edistää asiaa voisi olla yhteistyö Joensuun Ellin kotien ja HVA:n sosiaalipalvelujen kanssa.

Luvussa 3 Varautuminen väestönsuojeluun -kohdassa olisi hyödyllistä olla laajempi kuvaus riskianalyysistä ja johtopäätöksistä kuten muistakin teemoista on käyty läpi. Erityisen hyödyllistä olisi kuvata varautumista kaikkiin poikkeusoloihin ja erikseen väestönsuojeluun, kuten luvussa on käsitelty muitakin pelastustoimen lakisääteisiä tehtäviä.

Terveet ja hyvinvoivat asukkaat ovat kaikkien kuntien ja hyvinvointialueiden tavoitteena. Joensuun kaupunki näkee hyvänä pelastuslaitoksen mallin ylläpitää henkilöstön henkistä ja fyysistä hyvinvointia. Palvelutasopäätöksestä ei käy ilmi, miten fyysisen toimintakyvyn ylläpito ilmenee palokuntanuorisotoiminnassa, mutta kaupungin tahtotila on, että lasten harrastuksissa pyritään edistämään liikunnallista elämäntapaa.

Palvelutasopäätöksen luonnoksessa on kuvattu Saimaan alueen laivaliikenteen muutosta, joka liittyy Saimaan kanavan käytön keskeytykseen (kohta 4.2.2.11). Joensuun kaupunki huomauttaa, että vaikka varsinaista kauppamerenkulkua Saimaalta Itämerelle ei tällä hetkellä ole, ovat Saimaan sisäiset raakapuukuljetukset ja uitto ennätystasolla. Sisävesiliikenteen määrien ei ennakoida vähentyvän vaan ympäristöystävällisenä logistiikkamuotona pikemminkin lisääntyvän. Lisäksi matkailun risteilyalustoiminnassa on tapahtunut vilkastumista. Myös vesiskootteriharrastus ja veneiden vuokraaminen ovat yleistyneet. Näistä syistä voidaan pitää huolestuttavana kehityksenä Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen aluskaluston ikärakennetta, etenkin jos kalusto ei palvele nykyajan pelastus- ja torjuntatyössä. Lisäksi kesän 2025 hukkumistapauksiin liittyen tulisi pelastustoimessa edetä pysyvään ja varmistettuun kykyyn pelastaa ihmisiä myös sukeltamalla etenkin vilkkaimpien uimarantojen ja satama-alueiden läheisyydessä. Palvelutasopäätöksessä vesisukellustoiminta on tarkoitus toteuttaa 2. tasoisena, ei välittömänä valmiutena. Joensuun kaupunki pitää vesisukellustoimintaa välittömän valmiuden arvoisena asiana.

Joensuun kaupunki suhtautuu myönteisesti kaikkeen yhteistyöhön turvallisuusviranomaisten kanssa. Harjoitustoiminnan osalta tämä konkretisoituu sekä maa-alueiden että purkukiinteistöjen monipuolisessa hyödyntämisessä viranomaisten harjoittelutoiminnan mahdollistamiseksi.

Euroopan metsäpääkaupunki Joensuussa toimii Forest Joensuu innovaatioekosysteemi. Osaamisviennin kärkenä on suomalainen metsänhoito-osaaminen, johon kuuluvat maastopalojen ennaltaehkäisy ja nopea sammuus. Joensuu toivoo pelastuslaitoksen osallistuvan maastopalo-osaamiseen liittyvän kansainvälisen toiminnan tukemiseen resurssiensa puitteissa. Tukitoimia voisivat olla esimerkiksi pelastuslaitoksen osaamisen esittely Joensuussa vieraileville kansainvälisille delegaatioille. Toivomme myös tiiviimpää yhteistyötä pelastuslaitoksessa syntyvien uusien innovaatioiden kaupallistamisessa

alueemme yritysten voimin. Pelastuslaitoksen innovaattorit voisivat tavata Forest Joensuu innovaatioekosysteemin avainhenkilöitä (kaupunki, yliopisto, Karelia, LUKE, EFI) sekä kaupungin tytäryhtiön Business Joensuun yrityskehittäjiä säännöllisesti.

Pelastustoiminnan johtamisen avuksi Joensuun kaupunki näkee mahdollisuuden kehittää yhteistä tiedonvaihtoa kahdella tavalla. Ensinnäkin tilannekuvan muodostaminen myös vakavimmissa häiriötilanteissa vaatisi yhteistä järjestelmää, josta käytännössä toimivin ja varmistetuin malli olisi TUVE-verkon käyttö molemmissa organisaatioissa. Tämän mahdollistamiseksi tulee olla nykyistä laajempaa yhteistä tahtotilaa kokonaisturvallisuuden näkökulmasta siten, että VIRVE -käytön lisäksi kunnilla olisi TUVE-käytön mahdollisuus. Toiseksi pelastuslaitosten kehittämistavoitteena voisi olla sidosryhmiltä tarvittavien tietotarpeiden määrittely. Näin kunnat voisivat kehittää omaa tiedonkeruutaan siten, että häiriötilanteessa pelastuslaitos saisi ennalta määritellyt tiedot mahdollisimman sujuvasti toimittuna häiriötilanteilta suojatussa TUVE-verkossa.

Joensuun kaupunki pitäisi hyvänä, että pelastustoimen johdolla harjoiteltaisiin erilaisia suuronnettomuuden kaltaisia tilanteita vähintäänkin työpöytäharjoituksina siten, että laajalla sidosryhmäyhteistyöllä päästäisiin arvioimaan olemassa olevien suunnitelmien toimivuutta (Kohdat 4.3.4., 4.3.6). Pelastuslaitoksen johdolla tehtävät suunnitelmat toimivat hyvänä mallina, miten sidosryhmät voivat suunnitella yhteistä toimintaa, tunnistaa ilmiön vaikutuksen koko yhteiskuntaan ja varautua omissa organisaatioissaan mahdollisesti normaalista poikkeaviin olosuhteisiin ja poikkeaviin tehtäviin. Viime vuosien yhteistoimintaharjoitukset ovat keskittyneet AVI-/PV- johtoisissa harjoituksissa poikkeusoloihin tai sitä lähestyvään tilanteeseen. On kuitenkin todennäköisempää, että aluettamme kohtaa jokin muu kansallisesti tai alueellisesti tunnistettu riski. Tällaisia uhkia voivat olla maakunnassamme esimerkiksi laaja maastopalo, joka uhkaa kuntakeskusta, tai merkittävä liikenneonnettomuus. Myös laajan ja pitkäkestoisen sähkö-/ICT -katkoksen harjoittelu edistäisi merkittävästi maakunnan varautumista.

Kohdan 4.5.2 Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen vaatii jatkossa yksityiskohtaisempaa käsittelyä evakuointiprosessin (väestön suojaaminen siirtämällä) ja väestön suojaamisen (väestön suojaaminen paikalleen) ja väestönsuojelutehtävien osalta. Kunnat ja Kuntaliitto ovat tunnistaneeet väestönsuojeluun ja etenkin evakuointiin liittyviä epäjatkuvuuskohtia, joiden osalta lähivuosina tulee tehdä tiivistä yhteistyötä etenkin pelastustoimen kanssa. Kerättävä tieto ja yhteinen suunnittelu mahdollistaisi pelastuslaitoksen valmiussuunnitelman päivittämisen siten, että evakuointiprosessissa tulnaisiin onnistumaan nykyistä paremmin, ja että kaikki toimijat olisivat tunnistaneeet omat vastuunsa tarkemmin.

Mikäli tulevassa valmiuslaissa ei tule merkittäviä muutoksia kuntien tehtäviin, 4.5.3 Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio -kohdan kehittämisessä on tarpeen huomioida väestönsuojelutehtävien alueellinen johtaminen. Käytännössä kunnat tunnistavat toimijuutta erilaisissa VSS-tehtävissä, ja olettavat pelastustoimen johtavan toimintaa. Siten kunnat hyötyisivät pelastustoimen näkemyksistä, mitä väestönsuojelutehtäviä tehdään itsenäisesti ja mitä yhdessä, ja mihin voimavaramme

riittävät. Lisäksi pelastuslaitoksen ja kuntien yhteistyöllä voidaan määrittää mm. rakennusten ja kriittisen infrastruktuurin lisäsuojauksista, tilapäissuojien rakentamisesta väestölle ja henkilöresurssin lisäämisestä (työvoimaviranomaisen tehtävät ja väestönsuojeluresurssi valmiuslain mukaisesti).